

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

Ethicè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

gladium, pro clypeo vocem. Quadrat etiam in eum, qui velut Perseus alter, ubi rationes suas disputando protulerit, & quasi in orbem rotaverit, adversarium in attonitum stuporem convertit, & veluti lapidem reddit.

SYMBOLVM XXV.

Bellerophon in Pegaso, victor Chimæaræ.

Hom. lib. 6. Iliad.

Ethicè.

1. Virtus infracta in periculis. 2. Pegasus imago sapientiæ. 3. Aurora Musis amica. 4. Honor litteratum per Pegasus significatur. 5. Per Chimæaræ impudicitia. 6. Ejus oppugnatione. 7. Modestia docetur.

P*egasus*, equum alatum è Medusæ à Perseo interfectæ sanguine procreatum fuisse, paulò supra indicavimus; nomen ei ἀπὸ τῆς πηγῆς, id est, à fonte, est inditum, quippe qui dimissus à Perseo, cùm in montem *Heliconem* Musis consecratum evolâset, unguis repulsu terram feriens, fontem produxit, Græcè *Hippocrenem*, hoc est, *equinum* (Perseus Satyricus Poëta *Caballinum* vocat) ab ἵππος equus, & πηγή fons; ex quo quisquis biberit, ei repenti vena fluit Poëtica, & quodam quasi entusiasmo correptus, optima carmina tam lingua, quàm calamo fundit. Hoc usus est equo Bellerophon, juvenis castissimus *Glauco*, regis *Ephyrae* seu *Corinthi*, filius, qui falsò stupri accusatus, cùm ad interficiendam *Chimæaræ* (monstrum horribile, quod capite & pectore *leonem*, ventre *capram* seu *hircum*, cauda *draconem* referebat, ignem ore vomebat) missus fuisset, *Minerva* (secundùm alios *Neptunus*) ejus miserta innocentia, *Pegasus* ei, prius domitum & freno assuetum, tradidit. Hoc vectus equo Bellerophontes, *Chimæaræ* occidit; sed postea, ut ingenium est plerisque mortalium, tanta rerum felicitate immodicè elatus, in cœlum quoque ascendere super Pegaso voluit; quam arrogantiam Jupiter, omnis temeritatis gravissimus vindex, deprimendam esse ratus, æstrum illi equo immisit; quare recalcitrans, & in pedes assurgens Bellerophontem excussit, & in terram præcipitem deturbavit. Ipse verò
jam

jam effrenis, altiùs in æthera se librans, inter sidera est constitutus; quem ubi vidit Aurora, cum impetravit à Jove, ut ab illo vecta quotidianum conficeret cursum.

Ethica.

I. (a) Dedit Bellerophon locum adagio: Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, *Bellerophonis litteræ*; nempe commendatitiæ, ferenti perniciosæ, quas vulgò *litteras Vria* vocant. Nam cum eximiæ tam formæ, quam castimonie juvenem *Stenobaa Præti* Argivorum regis uxor deperiret, & nequicquam ad flagitium invitaret, dolore repulsæ, (ut in *Sacra historia de Iosepho* legitur) indignata, adolescentem, quamvis innocentem viro accusavit tanquam insidiatorem castitatis suæ. Quem cum rex iure hospitij permotus nollet interficere, cum litteris eum ad *Iobatem*, Socerum misit, quibus occidendi Bellerophontis negotium illi dabat. Jobates cum suo scelere, tum alieno imperio impulsus, aggreditur adolescentem (ut minimè suspicax est innocentia) honestò titulò perimere. Est enim ferè malorum hic Principum mos, pallium sceleri quære, quod Saul cum Davide, & hic eum Vria fecit. Igitur adolescentis inflammat animum, suapte sponte ferocem ad periclitandas vires, gloriàmque parandam: etque persuadet, ut cum Chimera congrediatur, monstro, ut dixi, triformi, & omni circum regioni terrorem incutienti. Hanc Bellerophontes, equo insidens alato, telo confixit, confecitque. Post alijs atque alijs periculis objecit juvenem Jobates, ex omnibus victorem redeuntem cum videret, admiratus ejus fortitudinem, & ex eventu conjectans innocentiam, litteras Præti ostendit, malitiosè ac perfidè scriptas; atque tantum potuit æstimatio virtutis, ut filiam, quam habebat unicam, egregiæ formæ ac pudicitie puellam, ei desponderet, generum adscisceret, & regni post se successorem. Adeò virtus fluctuare quidem potest, mergi non potest; sicut palma; *pressa resurgit*; Interrita est in periculis, infracta malis, invicta adversis, calamitatibus inexpugnabilis; ad laborem impigra, ad pericula fortis, ad consilia prudens, ad casum fortunamque felix. Virtuti vires ab hoste crescunt.

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feracis frondis in Algido
Per damna, per cædes ab ipso
Ducit opes, animùmque ferro.

Q3

Gratior

(a) Virtus infracta in periculis.

Gratior est ei victoria sanguine parta; neque nescit majora periculis esse præmia; atque ut hæc desint, sua laude contenta, ipsa sibi sufficit. Verum est illud

Serpens, sitis, ardor, arena

Dulcia virtuti. Gaudet patientia duris.

Latius est, quoties magno sibi constat honestum.

Huc facit & illud alterius Poëta:

Quamlibet è medijs confurgunt lilia spinis;

Sic virtus ipsis crescit, ovâque malis.

Cujus rei luculentum documentum Bellerophontes exitit, cui innocentia fiduciam, fiducia fortitudinem, fortitudo felicitatem peperit. Initium ei victoriæ Sthenobæa fuit, hoc est, mulier in omne flagitium parata; quam ubi superavit, potuit cum Chimæra depugnare: dubites, ultra palma fuerit difficilior, ultra clarior: nam mulier lasciva, opibus ac potentiâ subnixâ etsi blandior sit aspectu; est tamen ferocior insultu, nisi cedas volenti. Bellerophontis imagini symbolicè subscribas: *Vis & Virtus.*

II. (b) Quid est, quod *Pegasus*, ingenij ac eruditionis symbolum, ex horrido Medusæ capite, tabe fluente, ortum duxisse feratur? Difficilia sunt nimirum, artium omnium, præcipuè ingenuarum, initia, & horrorem incipientibus afferentia. Hoc videmus in puerulis prima litterarum Rudimenta auspicantibus; quot nominum inflexiones, verborum conjugationes, generum discrimina sunt addiscenda, tot istis videntur Medusæ capita horrendo obtutu occurrentia. Deinde *Pegasus* unguâ percussit terram, & fontem produxit *Castalium*, Musis consecratum; ut intelligas, pulsu & percussu, hoc est, labore ac contentione bonas extundi artes; meritoque Sapiencia ac doctrina fonti comparatur à Salomone Prov. 18. *Aqua profunda, verba ex ore viri: & torrens redundans, fons sapientia.* Et Siracides c. 21. *Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit, & consilium illius, sicut fons vita permanet.* Ubi notandum, quod fons suam concham primò impleat, deinde exundantem aquam diffundat, & cum alijs communicet: Sic & Sapiens primò mentem suam, deinde aliorum sapientiâ imbuit, juxta illud S. Bernardi: Ductor sit concha, non canalis, qui nihil aquæ retinet, sed totum, quod recipit, effundit. Equidem sicut aqua terram, plantas, animalia, homines sitientes irrigat, saturat, inebriat, vivificat, lætificat, fecundat; ita Sapiencia mentem pulcherrimarum rerum cognitione ditat,

(b) *Pegasus imago Sapientia.*

tat,

tat, ornat, efflorescere facit. Eleganter Horatius lib. 4. Od. 2.
 Monte decurrens velut amnis, umbres
 Quem super notas aluere ripas,
 Fervet, immensusque ruit profundo,
 Pindarus ore.

Hinc etiam discis, nullam esse tantam difficultatem, quæ consilio & magnitudine animi superari non possit. Nihilque tam arduum, tamque inaccessum existere, quod ingenij dexteritate attingere, & assequi non queas. Vide Alciati emblemata 14. Unde Bellerophonta dictum putans, quasi *Βυλκφόροντα*, sapientem consultorem vel *τὰ βέλλεγα φέροντα* mala ferentem

III. (c) Præterea Pegasus Aurora à Jove obtinuit; quò significatur vigilantum esse Sapientiam quærenti; est enim, juxta adagium, *Aurora Musis amica*. Sapientissimus regum profatur: *Qui de luce vigilaverit ad illam (Sapientiam) non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inveniet* Sap. 6. Est enim tempus matutinum aptissimum disciplinis hauriendis; *assidet quasi Sapientia foribus*, dum ultro affluunt optima sensa menti; quæ alio tempore multo labore conquirenda. Manè corpus omne studijs habilis, caput defœcatum, stomachus exoneratus, tempus quietum, animus à diurnis negotijs vacuus, vegetiores omnes sensus. Hinc aurora in effedo, Pegaso & gallo illud trahente, facem manu extollens pingitur, cum lemmate: *Doctrina præco*. Veteres docebant, ad auroram cum Dijs versandum; quibus illud solenne: *à Jove principium*. Credebant enim Jovem primò manè operam dare hominum audientia. Hinc *Æneid.* 11. *Æneas*

Vota Deum primò victor solvebat Eoð.

Id est, principio diei; quod maxime faciendum Musarum cultoribus, quarum, ut *apertas*, quod dicitur, *Iannas habeant*, summo mane pulsent eas. Et Manna illud cœleste *Exod.* 16. ante solis ortum erat colligendum. Sic dulces litterarum fructus gustantur ab illis, qui surgenti soli vel Auroræ *matutinum* ferunt *Ave*, quod suis olim Patronis Romani clientes factitabant.

IV. (d) Sed cur *alatus* Pegasus, & in cœlum evolans, ibique sideribus additus dicitur? Hic doctrinæ volatus est, præsertim si altera illi sit ala, virtutis scilicet, conjuncta; Pennas addit *Fama*, & gloria in terris propagata. *Vennsinus* lib. 2. Od. 2.

Illura

(c) *Aurora Musis amica.* (d) *Pegasi in cœlum translatio, & ala, denotant honores litterarum.*

Illum aget penna metuente solvi

Fama superstes.

Ita pennatus Pegasus infessores suos in altum extollit humo, & quod idem Poëta canit Od. 1. lib. 1. *secernit populo & Dijs miscet superis*. Quis enim nescit, quibus honoribus ubique gentium affecti sint viri Sapientes? Ennius certè Poëta moriens, vetuit *decorari lacrimis funus*, quòd diceret, volitare se per ora virum, tanquam inextinctum. Defuncti statuam Scipio Africanus sepulchro suo imponi iussit, ut indicaret, inter mortuos stare, viverèque virum doctum. Platoni in Siciliam venienti Dionysius tyrannus, quamvis ad superbiam, savitiàmque natus, navim misit obviam regio splendore apparatus. Et egredientem, in littore aureis quadrigis excepit, atque in urbem Syracusas triumphabundus induxit. Plutarch. Ad *Livium* Romanæ historiæ scriptorem visendum, è remotis regionibus accursus fuit. Virgilio in theatro carmina recitanti, universus populus Romanus, perinde ac Imperatori Rom. assurrexit. *Zenonem* philosophum Athenienses tanto honore prosecuti sunt, ut apud eum claves urbis deponerent, ipsùmque ornarent aureâ coronâ & imagine ærea. Laërtius. Ut adeò meritò *Eupheme* Mufarum nutrix fuisse feratur. Pausan. in Bœoticis. Nam hæc *Bonam Famam* seu *Gloriam* significat; quò Ciceronis illud confirmatur: honos alit artes, omnesque incenduntur ad studia, gloriâ. Vnde ille litterarum amore incensus Poëta:

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires,

Non venit è facili lecta corona jugo.

Confirmat hanc explicationem Pierius in hieroglyphicis, *Famam* per *Pegasum* denotari docens: esse eam è Medusæ capite ortam, terroris utique plenam; nam plurimos absterret litterarum labor: sed hunc metum qui vicerit, ejusque primo terriculo quasi caput amputaverit, cum velut Pegaso quodam in altum evehi, & spectandum cum admiratione reddi. Fontem autem Pegasæ unguâ in Parnasso excitatum, ait esse Symbolum, quod homines sapientes propinent hinc argumentum alijs de se scribendi, ipsique tingant suum calamus ad illustria aliorum facinora celebranda, & famam extendendam. Confirmat hæc omnia Ecclesiasticus cap. 39. loquens de viro sapiente: *Collaudabunt multi Sapientiam ejus, & usque in seculum non delebitur: non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur à generatione in generationem*. Pegasus alatus insuper indicio est, esse *suis pennis*, quod proverbio fertur, *volandum*, hoc est,

est honoribus, ingenio & industriâ sibi comparatis, non alienis, vel pecuniâ emptis superbiendum. Nam *Ingenium* Pegasus est: ejus alæ sunt celeritas inveniendi, & rationes ad aliquid demonstrandum, excogitandi. Procul hinc Trossuli, quorum pilei volant pennis & cerebra stupent plumbo. Pegasus inter *astra* radiat, quia Docti stellis comparantur, Danielis cap. 12. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti.* Nam & suo illustrantur ingenio, & lumen dividunt in alios. Hæc de Pegaso. Redimus ad Bellerophontem & Chimæram.

V. (f) Pugna Bellerophontis ac victoria adversus monstrum triforme, videtur ostendere, quale certamen pro Castitate contra Libidinem sit suscipiendum; quæ representatur per hoc portentum, de quo Ovid. 9. Metam.

----- medijs in partibus *hircum*

Pectus & ora *leæ*, caudam *serpentis* habebat.

Flammæ ore vomuisse Virgilius autor est 6. Æneid.

----- flammisque armata Chimæra.

Et Horatius Ode 17. lib. 2. vocat Chimærae spiritum ignea. Nimirum Amor impurus cum impetu & ferocia (agnoscas *leonem*) invadit hominem; ut *hircus* progreditur, & in occupato jam pectore petulantè lascivit; deinde aculeos doloris & poenitentiae post se relinquit, *Draconem* putâ seu *colabrum*, in fine mordentem. Est verò *Libido* commotio Voluptatis turpis, repugnante ratione excitata, & occultus quidam igniculus, quo pectus semel afflatum ita aestuat, ut, tanquam oleum igni sit additum, ardere non cesset, donec potiatur ejus, quod concupiscit. Et hic ipse est, quem *Cupidinem* vocant, qui est ipsò Vulcanò, ut vir eruditus loquitur, ardentior, quippe cujus origo est ignea, processus errans, exitus poenitendus. Nec frustra hic leo vomit ignem; de quo Hieronymus in epistolis: ô ignis infernalis, luxuria, cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintilla, prava colloquia: cujus fumus infamia & immunditia, cujus finis gehenna. Quòd verò mediam Chimærae partem *Caper* seu *hircus* constituat, quid aliud innuitur, quàm foetor libidinis? est enim hoc animal (quod Plinius asserit) in Venerem immodicum; unde Horatius lib. 2. Od. 10. de Sacrificio Bacchi.

Libidinosus immolabitur caper.

Et alibi vocat *olidas capellas*: & capram, uxorem foetentis mariti. Virgilius appellat hædos *petuleos*. Proverbio dicitur: *hircum olet*. Spurcissimum enim vitium est impura voluptas. Seneca de brevitate vitæ, c.

R

6. Nil-

(f) *Chimæra* Symbolum impurae libidinis.

6. *Nulli turpius occupati sunt, quam qui libidini vacant. Ceteri tamen si vitio teneantur, speciose tamen errant. In Venerem ac libidinem projectorum inhonesta labes est.* Pausanias apud Pierium testatur, simulacrum Veneris olim hirco infedisse.

Ceterum Chimæra in draconem desinens, ostendit amoris impuri tristem exitum. Nam sicut dracones & serpentes quidquid implicant caudatâ spirâ, haud amplius dimittunt: ita Venus, quos suis lenocinijs & artibus, tanquam spiris, irretivit, miserrimè torquet & cruciat. Id quod expertum est quoddam ejus mancipium apud Plautam in Cistell. cujus hæ sunt querelæ.

Credo ego amorem primam apud homines carnificinam commentum:

Hanc ego de me conjecturam domi facio, ne foris quæram,
Qui omnes homines supero atque antideo cruciabilitatibus animis
Jactor, crucior, agitor, stimulator, versor in amoris rota miser,
Exanimor, feror, differor, distrahor, diripior, ita nullam mentem
Animi habeo; ubi sum, ibi non sum: ubi non sum, ibi est animus,
Ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, jactat: largitur, quod dat, non dat, deludit.

Vides hic venenatæ caudæ spiram, alijs & alijs orbibus convolutam. Quò etiam pertinet, quod Horatius lib. 2. Od. 27. occinit adolescenti improbis amoribus implicito:

Quanta laboras in charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ Saga, quis te solvet Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

Hoc draconis hujus, libidinis inquam, volumine innexi & implexi hærent Veneris columbuli. Verè Sapiens in Proverbij, cap. 5. *Favus distillans labia meretricis (Voluptatis) & nitidus oleo guttur ejus: novissima autem illius amara quasi absinthium, & acuta quasi gladius biceps.* Et rectè Cassiodorus lib. de amicit. Citò præterit, quod delectat, & permanet sine fine, quod cruciat. Minatur Apostolus Ephes. 4. *impuræ voluptatis amatoribus: Desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitia, in operationem immunditia omnis.* Parit etiam impudicitia desperationem, desperatio condemnationem, condemnatio pœnas semper-

piternas. Explicat glossa in Jobi cap. 31. orbis & spiras has serpentinās: Visum inquit, sequitur cogitatio, cogitationem delectatio, delectationem consensus, consensus opus, opus consuetudo, consuetudinem necessitas, necessitatem desperatio, desperationem damnatio. Relege vestigia luxuriæ: quid reliquit, ubi voluntas assensu deliquit, nisi mœstas & turpes in memoria imagines, opacas in intellectu tenebras, tectam in voluntate nauseam, fœda in somnis spectra: infamem in nomine notam, immensum in toto homine ob præterita mœrorem, ob præsentia pudorem, ob futura horrorem. En quibus flexibus hoc firma serpentinum volvatur; quò absinthio hic favus & mel temperetur.

VI. (f) Quare si sapis, Bellerophonem imitare, conscende Pegasum, arripe Mercurij frameam, decerta strenuè adversus Chimæram; ne terreat prima fronte occurrens leo, furiosæ, inquam, vis libidinis. Generoso contemptu hoc *pecoris bonum*, ut Seneca loquitur, vincitur; regat ratio appetitum, & altior, velut in Pegaso eminens attendat, quid honestas velit, non quid inconcessa voluptas suadeat. Moveant exempla in hac palæstra præcedentium: *potuerunt illi & illa*, fac tu quoque ut possis. Post leonem *hircus* superandus; fœtor ipse absterreat, & infamia vitij turpissimi, ipsis etiam, quos tenet, exosi & erubescendi. Jam *gladio Mercuriali*, hoc est, obfirmata voluntate non peccandi (Josephum Ægyptium cogita) *draconis* est cauda truncanda; scilicet titillationum initia præcidenda, hoc est, primæ cogitationes repellendæ, ne in spiras multiplices & nodos insolubiles, delectationes, aio, & desideria lethifera, girentur & implicentur.

VII. (g) Quid autem sibi vult, quò Bellerophon excussus Pegaso, fordidam humum mento premat? discant hic modestiam illi, quos vel doctrina, vel conscia virtus, sublimius attollit. Pauli dictum est 1. Corinth. 8. *Scientia inflat*. Securè vis inequitare Pegaso, frena curiositatem *sciendi*; ut si tibi videris sapere, cogita multò plura esse, quæ nescis, quàm quæ scis. Septem illi Græciæ Sapientes etiam inde hoc nomen meruerunt, quò aureum tripodem nemo eorum sibi servare voluerit, sed Delphos ad Apollinem remiserint. Cujuscunque doctrinæ flumen sis, redeat hoc in ortum suum, hoc est, Deum. Deinde Bellerophon castus, alato dejectus equo hoc quoque te doceat, ut memineris haud paucos post accerrimas pro virtute & integritate pugnas depugnatas, post reportatas à Libidine victorias, post liliatos Castitatis

R 2

trium-

(f) *Adversus Chimæram seu serpem libidinem quomodo pugnandum.* (g) *Casus Bellerophonis modestiam docet.*

triumphos, in subactæ voluptatis impuræ cœnum fuisse relapsos. *Qui stat, videat, ne cadat.*

SYMBOLVM XXVI.

Pierides à Musis devictæ, in picas abeunt.

5. *Metam.*

Ethicè.

1. Feminarum loquacitas & levitas. 2. Sapientiæ comes Castitas.
3. Litterarum utilitas & oblectatio. 4. Musæ secessum amant.
5. Apollo, cur Musarum Præses.

Musæ nomen vel à *cantu* habent, vel, ut aliqui volunt, ἀπὸ τῆς *μῦσεως*, ab *inquisitione*, Jovis & Memnosynes seu *Memoria*, filia; quarum Præses Apollo. Variæ à varijs rebus appellationes sortitæ sunt; nam à *montibus* Parnassides, Heliconides, Aönides dicuntur: à fontibus Pegasides, Hippocrenides, Aganippides, Cassalides, Libethrides, Pimpleides vocantur; à *regionibus* & *oppidis* Sicilides, Thespiades &c. à matre Memnosynides appellantur; Pieridum verò cognomentum adeptæ sunt, quòd *Pieris*, viri cujusdam prædivitis filias, secum certare canendo ausas, in picas mutarint. Sic olim Imperatores Romani à subactis à se populis nomina sibi Cretici, Africani, Parthici sumebant. Illius porro victoriæ præmium mons erat Parnassus: Judices ab utraque parte federant Nymphæ, silvarum incolæ.

Argumentum cantûs Pieridibus à Gigantum adversus superos expeditione ductum est, eo quidem eventu, affectûque, ut multa tribuerent illorum fortitudini; Deos verò pudendæ formidinis arguerent, qui quarendæ salutis ergò, diversas & ridiculas animalium formas induerint, nimirum Jupiter in *arietem* migravit.

Delius in corvo, proles Semeleja capro,
Fele soror Phœbi, niveâ Saturnia vaccâ,
Pisce Venus laruit, Cyllenius ibidis alis.

Vicissim Musæ laudes Deorum, præcipuè Cereris cecinerunt. Finito carmine, victoria penes Musas, sententiâ Nympharum stetit. Quarum judicio cum non acquiescerent Pierides, sed ultro victrices sorores

CON-